

МАЛІТВА АЎТАРА

Льля Камінскі

Калі адказваць мне за памерлых, я вымушаны пакінуць
жывёліну свайго цела,

вымушаны пісаць той самы верш нанова й нанова
Бо чысты ліст – гэта белы сыцяг іхняга паражэньня.

Калі мне адказваць за іх, я вымушаны ісьці па лязу
Самага сябе, жыць як сляпы,

Што, бегучы праз пакой,
Не дакранаецца мэблі.

Так, я жыву. Я магу, пераходзячы вуліцу, спытацца: “Што зараз за год?”
Магу танчыць у сьне, магу сьмяяцца

Ў люстэрка.
Нават, сон – гэта малітва, Божа,

Я ўслаўлю тваё вар’яцтва, і
На мове чужой мне, буду распавядаць

Пра музыку, што абуджае нас, музыку,
Праз якую мы рушым. Бо што б я не казаў,

Гэта так ці інакш – пэтыцыя, і найцямнейшыя дні
Вымушаны ўслаўляць я.

Пераклад з ангельскай Вальжыны Морт

НА ТАНЦАХ У АДЭСЕ

Льля Камінскі

MUSICA HUMANA

[сучасны Арфей: пасля выгнаньня ў пекла, ён так і не вярнуўся, у той час, як яго ўдава абгойсала ў пошуках адну шостую зямной паверхні з каструляй, у якой скруціліся яго песні, завучваючы іх па начох на той выпадак, калі яны будуць знойдзеныя Фурыямі з ордэнам на вобыск]

Пакуль на старонку ліецца сьвятло,
ён разам з жонкай зьнікае. Потам
нясе ад яго паліто;
і сьледам за імі бяжыць шчанё
і ліжа зямлю, яшчэ цёплаю ад іх крокаў.

На лесьвіцы, што над ракавінай на кухні,
ён ёй пакажа шлях да маўчаньня,
яны пакінуць радыё без слухачоў.
Кахаючыся, яны выключаюць сьвятло,
але ў суседа – бінокль, і ён назірае,
пакуль яму на павекі сядзе пыл.

Трыццатая: Пецярбург бы ледзяны карабель.
Саборы, кавярні плывуць па Неўскім праспэктце
і Новая Дзяржава ўспешцы
іх прышпільвае да сябе.

[У Крыму ён склікаў багатых лібэралаў і строга загадаў ім: Калі Вас спытаюць у Судны Дзень ці разумелі Вы паэта Восіпа Мандэльштама; кажыце не. Ці кармілі Вы яго? – Адпавядайце так.]

Я чытаю ўслых кнігу свайго жыцьця на зямлі
і прызнаюся ў тым, што люблю грэйпфрут.
На кухні: каўбасы; мужчыны п'юць
гарэлку з падшкляннікаў.
Хлопчык у белай кашулі, мачаю палец
у слодыч. Маці мые

мне за вушамі. Мы размаўляем пра ўсё
што не спраўджваецца, дарэчы:
быў жнівень.
Жнівень! Дрэвы блішцаць!
Цэлыя жмені мовы на смак падобнай да дыму.
Памяць мая! Налі піва,
і сольлю пасып край шклянкі,
вось табе залатая манэта
і мой язык, пад які яе трэба пакласьці.

(малодшы брат воблака,
ён гуляе няголены ў зялёных штанах.
РАДАСЬЦЬ моліцца ён на кукішках
і словы яго на падлозе – шкілеты птушак.)

Так, я кахаў. Мыў рукі. Распавядаў у жарсьці
пра вернасьць да зямлі. Зараз сьмерць,
пералічвае мае пальцы.

*Я ўцякаю, я злоўлены, уцякаю ізноў
і злоўлены, уцякаю
і злоўлены: выканаўца
гэтай песьні – фігурка з гліны,*

паэзія – гэта ты сам. Я супраць
сябе. Недзе:

ёсць Пецярбург
як згубленая маладосьць

чыя цэрквы, караблі і гільяціны
паскараюць наша жыцьцё.

[Летам 1924 Восіп Мандэльштам прывёз сваю маладую жонку ў Пецярбург. Яна
была, кажучы па-французку, *laide mais charmante*. Эксцэнтрык? Менавіта такім ён і
быў. Ён спусьціў студэнта ўніз па лесьвіцы, за тое што той скардзіўся, што яго не
друкуюць. Восіп крычаў: А Сапфо? А Ісуса Хрыста?]

Паэт – гэта голас, я б сказаў, як Ікарус,
што падаючы, шэпча сабе пад нос.

Так, маё жыцьцё, паламанай ветрам галінай
падае на паўночную зямлю.
Я пішу гісторыю сьнегу,
сьвятло ад лампы купае караблі
што плывуць праз аркуш.

Але ў пэўныя дні
адчыняецца Рэспубліка Псалмаў
і мяне ахінае страх, што я не жыў, не паміраў, не дастаткова
каб выдрапаць свой экстаз у гукі, слухаць
плёскі чыстай біблейскай мовы.

Я чытаю Платона, Аўгустына, іх складоў адзіноту,
пакуль Ікарус усё падае.
І я чытаю Ахматаву, яе вага прыбівае мяне да зямлі.
Арэшнікі дыхаюць на тэрасе
сухім паветрам, сьвятлом дня.

Так, я жыў. Дзяржава мяне павесіла за нагу, я бачыў
дачок Пецярбургу, лебядзёў,
вучыў граматыку рознаплямённых чаек
і вынайшаў сябе назаўсёды
на вуліцы Пушкіна, пакуль памяць
сядзела ў куце і сьцірала мяне анучай.

Так, я памыляўся: у ложку
я параўнаў дзяржаву
з каханкай.
Дзяржава! Пагардлівая цырульніцкая рука
што згольвае скуру лёгкім рухам,
пакуль мы вясёла танчым вакол цырульніка.

[Ён сядзеў на краі крэсла і марыў услых аб добрых вячэрах. Ён складаў свае вершы
не за сталом, а на вуліцах Пецярбургу; ён быў у захапленьні ад вобраза пеўня, што
пад сьценамі Акропалісу разьдзірае ноч на ашмёткі сваёй песьняй. Ён грымеў у
дзьверы сваёй зачыненай камэры: “Вы мусіце выпусьціць мяне, я ня створаны для
астрогу.”]

Раз ці два на жыцьцё, з чалавека
здымаюць скуру, як з яблыка.

Яму застаецца голас
што расшчапляе сутнасьць

па самы цэнтар.
Мы бачым: перапуд, непрыстойнасьць, бруд

*аднак існуе радасьць формы, існуе
заўсёды
больш за адно маўчаньне.
- паміж тут і Неўскім праспэктам
цягнуцца па-птушынаму гады.*

Маліся за таго чалавека
што жыў на памідорах і хлебе

а сабакі чыталі яго вершы
на кожным вуглу.

Так, падлічы “ліпень”, “сакавік”
перапляці іх разам ніткай –

ужо час, Гасподзь,
прыцісьні гэтыя словы да твайго маўчанья.

*

гісторыя пра чалавека, які ўцёк,
але быў захоплены

ў прозу вечароў:
пакахаўшыся, ён сядзіць

на кухоннай падлозе, вочы расплушчаныя шырока,
распавядае пра Бож’ю пустэчу

па падабенству да якой мы створаныя.
- ён не працуе – сярод срэбра

і бруду ён цалуе
жончыну шыю так, што скура яе жывата напружваецца.

можна ўявіць хлопчыка, што выкладвае
сваім языком склады

на жаночай скуры: гэта лініі
пашытыя цалкам з цішыні.

[Надзея ўздымае галаву і кажа: Восіп, Ахматава і я былі разам, калі Мандэльштам раптам расквітнеў ад шчасця: міма нас прабеглі некалькі дзяўчатак, уяўляючы сябе канямі. Першая спынілася і пасьпешна спыталася: “Хто будзе апошнім конікам?” Я схапіла Мандэльштама за руку, каб ён не паспрабаваў далучыцца; а Ахматава, таксама прадчуваючы нядобрае, прашаптала: “Не збягай ад нас, ты наш апошні конік.”]

Паміраючы, я іду басанож праз сваю краіну,
дзе зіма будзе наймацнейшую
адзілоту, трактары ператвараюцца ў кентаўраў
і нясуцца наўгалопа па раўніне мовы:
мне дваццаць тры, мы жывем у кокане,
матылі спароўваюцца.
Восіп апускае пальцы ў агонь; ён
прачынаецца рана, прахаджваецца
ў сандалях. Марудна піша. Малітвы
падаюць у пакой. Моль
назірае за ім з вакна. Яго язык
рухаецца па маёй скуры, я бачу
яго твар з-пад нізу,
тую балючаю яснасьць
- так кажа Надзея,
у памаранчовым сьвятле,
яе ціхія рукі, самі з сабой
размаўляюць:
О Бог Абрама, Ісака й Якуба
на свае вагі Добра і Зла
пастаў талерку гарачай ежы.

*

Калі муж вярнуўся
з Варонежу, у яго роце
хавалася срэбная лыжка –

у сваіх снах,
уніз па Неўскаму бег дыктатар
за сваім мінулым як воўк,
воўк з заспаным вокам.

Ён верыў у чалавека. Ня мог
вылечыцца
ад Пецярбургу. Ён чытаў напамяць
нумары тэлефонаў

мёртвых.

А што ён казаў у паўголас! –
нявыказаныя словы сталі абрысамі выспаў.
Калі ён ударыў
Талстога па твары, было так прыемна.

Калі мужа забралі, словы разам
зьніклі з кнігі.
Яны назіралі
за яго размовай: рубцы ад зубоў на галосных.

Яны казалі: *Ты мусіш яго пакінуць
бо ўжо за яго сьпіной
самі па сабе камні кружаць і падаюць уніз.*

[У Восіпа былі густыя вейкі аж да шчок. Мы ішлі па вуліцы Прэхісьценка, пра што
размаўлялі ня паметаю. Мы збочылі на бульвар Гогаля, і Восіп сказаў: “Я гатовы да
сьмерці.” Пад час арышту яны шукалі вершы, на падлозе. Мы сядзелі ў пакоі. За
сьцяной у суседзяў грала гавайская гітара. Пры мне сьледчы знайшоў верш “Воўк”
і паказаў яго Восіпу. Ён злёгка кіўнуў. Сыходзячы, ён пацалаваў мяне. Яго забралі
а сёмай раніцы.]

Пасьля кожнай відзежы, Мандэльштам
сьціскае ў жмені зямлю і кідаецца
ёю ў пракожных. Ты пазнаеш яго, Божа:
- ён ненавідзеў Царскае Сяло,
сказаў Маякоўскаму: “колькі ўжо можна вашых вершаў, вы ж не
румынскі аркестар.”
А што гармонія? Яна заблытвалася
і разблытвалася; Надзея сказала, што ўнутры яе выпаў сьнег,
яна пачула галасы цыпак на сваёй скуры.

Надзея, яе Так і Не цяжка
адрозьніць. Яна танчыць, спадніца сабралася складкамі на клубках
і сьвятло заострываецца.
У кожным пакоі
чатыры куты: ён кахаецца з яе мочкай, брывямі,
завязваючы дні ў вузлы.
Ён вандруе па яе кухні, кранае мэблю,
маленькі прапэлер у яго галаве

круціцца за размовай. Знадворку

хлопчыць мочыцца пад дрэва, жабрак
лаецца на свайго ката – гэтым летам 1938 –
сьцены смагнуць, сонца б’е
па гарадзкіх плітах
“гарад што любіў казаць *так* магутнаму.”
Пасьля кожнай відзежы ён націраў ёй ступні малаком.
Яна адамкнула свае цела, лягла яму жывот.
Ён сказаў: мы сустрэнемся ў Пецярбурзе,
мы там пахавалі сонца.

Пераклад з ангельскай Вальжыны Морт

Ілья Камінскі, амерыканскі паэт, нарадзіўся ў 1977 годзе ў Адэсе. З 1993 года жыве ў ЗША. Аўтар кнігі паэзіі “На Танцах у Адэсе” (Dancing in Odessa) (Tupelo Press, 2004), якая атрымала цэлы рад літаратурных узнагарод (Whiting Writer's Award, the American Academy of Arts and Letters' Metcalf Award, the Dorset Prize, the Ruth Lilly Fellowship). Ён жыве ў Бэрклі са сваёй жонкай і выкладае сучасную сусветную літаратуру і літаратурны пераклад ва Універсітэце Сан Дыега.